

HISTORIA

BRASNYÓ ISTVÁN

A BARBÁR LATROK FALVAI

Hát ezek, drága Corneliusom, éjt s napot henyéléssel töltenek, vagy vezéreik sátrai körül tolonganak, hol a szűkös hadi nyereségeiket elosztják, s ha ilyenkor egy-egy szebb darabon hajba kapnak, nem átalják érte egymás belét is kiontani. De tömegük meglepően nagy, és szinte mindegyikük koncra vár, ám különféle adományokkal kellőképpen csillapíthatók, ajándékokkal támadásaik elháríthatók, aranyért vagy esetleg asszonyért mindenre kaphatók. Rabot alig tartnak, földet nemigen művelnek, télen pedig nyílt lángnál melegszenek, ám meg kell hagyni, hogy igen jó lovasok, harcban pedig félelmetes ellenfelek. A lovak hátára csatolt *nyeregben* ülve harcolnak, miközben lábukat, pontosabban *talpukat* a nyeregből két oldalt lelógó *kengyelben* tartják, s így a lovon is éppoly mozgékonyak, mintha a földön állnának. Ám ha borra akadnak — Marsra mondom — a sárga földig leisszák magukat — mert maguk nem tudnak bort erjeszteni —, s utána mély álomba merülnek, amikor is rajtaütéssel sokukat le lehet gyilkolni vagy foglyul lehet ejteni. Caius Valerius nemrégiben válogatott emberekből álló, de elenyésző csapatával hatszáz foglyot ejtett közülük, akiket utóbb különféle munkák elvégzésére betanított, s meglepő, hogy igen tanulékonyaknak bizonyultak, úgyhogy ma már a legtöbbjükkel emberi nyelven is szót lehet érteni. Ezek a Sirmium környékén és Pannonia más vidékein levő latifundiumokon dolgoznak, de lovat még ma sem lehetne rájuk bízni, mert régi természetük nyomban kiütözik rajtuk. Lehetséges — s én nem is kételkedem benne, amikor Procopius, bár tréfás ember hírében áll, azt állítja —, hogy a lovakkal állnak közeli rokonságban.

A FEKETE SEREG

Így ment bele urunk ma reggel, a parasztok deputatiójának könyörgésére, mely előtte letérdelt, hogy fejenként egy arany dénárért segítettünk nekik a bitang cseő vasasokat megzabolázni, kik esztendőkkel ezelőtt a Corvinus Mátyás őfelsége zsoldjában állottak és nem ismertek vereséget, de most zsold híján galád módon országlanak a folyók mellékén, és istentelenségük égbe kiált, de vétségeikre őfelsége Wladisló király miatt nincs mód törvényt állítani.

A parasztok pedig, javarészből a manapság Bács várában lakozó Petrus Waradiensis érsek jobbágyai, azon nyomban csatarendbe szedelőzködve és paraszti szerszámaik közül kerítve maguknak kezébe, megrohanták a vasasok táborhelyét, kiket is régtől fogva a Fekete Sereg névvel illetnek.

Amikor a vasasok lóra kaptak, szinte tréfának fogva fel a támadást, és nem sejtve, hogy a hajlatok alatt a huszárok csak a kürtfúvásra várnak, nem is annyira a parasztokat aprították, hanem éles kardjukkal csak a gubáikat szabdalták, és nevettek a rengeteg elhányt csépen és kaszán — majd alkonyattájt, amikor a parasztok leckéztetésébe beleuntak, táborhelyük felé vonultak, lekapcsolva magukról a nehéz vérteteket.

Ekkor fúvatta meg urunk a kürtöket, és a vasasokra reárontva, ő maga óriás termetével legelő, sötétedésre már a táborukat dúltuk, és szétugrasztva őket jókedvvel éjszakáztunk. Éjfél tájban, mikor a parasztoktól a megszolgált bérünket átvettük, urunk hírnököt hívott, és meghagyta neki, hogy holnap délig Buda várában legyen, és tudassa őfelségével, hogy a magukat pogány módra viselő cseöket Kinizsi Pál fővezér megregulázta, táborukat felprédálta, s maradékuk őfelsége zászlaja alatt békességgel elvonulhat.

A DÉZSMA BEGYŰJTÉSE

Mi a tekintetes comitatus által megszerkesztett lajstrom szerint óhajtanánk eljárni, de ezen parasztok a közöttük fennálló valóságos vagyoni különbségre hivatkoznak már reggel óta, úgyhogy a huszároknak rengeteg bajuk akad, míg a békétlenkedőket a falun kívül összeterelek; de mivel azok félelem nélkül mennek, mindinkább a huszárokra tevődik valamiféle commotio, s mi tagadás, miránk is, amikor a friss sebekből vérző testüket látjuk, kiknek

szemei nyugalomról tanúskodnak még az akasztófa alatt is, pedig bármely pillanatban személyesen rendelhetnénk el akasztásukat, de ettől mégis óvakodunk, s már-már kételyek merülnek fel bennünk, egyetlen nap alatt, az ekképpen rendelkező systema érvényét illetően.

A HADJÁRAT MINDEN NYOMORÚSÁGA

Délben egy ember lefordul a nyeregből, a lova meglepődve táncol arrább, s teteme két óra múlva megfeketedik, de nincs idő holtak elhantolásával bajlódni — úgy látszik, sietősebb út áll a sereg előtt. Ezek a gazdátlan lovak aztán ott kocognak a többiek nyomában, végül sötétedéskor összeterelik őket; az emberek nekilátnak, csereberélnek, rosszabb nyeret jobbra váltanak, csörgetik a zablák karikáit: törődnek is ők valamivel ezen a világon. Mire a strázsák kiállnak a tüzek mellé, úgy horkol mindegyik, hogy arrább még a lovaik is hegyezni kezdik a fülüket.

Aztán hajnalban is — mire mindenkinek talpon kellene lennie, mert nincs víz a közelben, s ha nem iparkodik az ember, az ulánusok mind felzavarják — néhányan megint csak ott maradnak a nyeregtakarójuk alatt; ettől függetlenül mégisincs bátorsága senkinek sem kimondani, hogy a seregbe beleütött a döghalál, inkább úgy tesznek, mintha nem is látnák.

Napkelte után már járnak a hallók, mintha máris barátkoznának a herceg úr hadi népével, egyáltalán nem riadoznak, sokszor úgy kell őket elhessegetni, hogy ne az ember szeme előtt essenek neki zsákmányuknak. Ha még sokáig így tart, ha napokon belül nem érünk ellenséget s meg nem ütközünk, féltő, hogy a maga dögében fog igen hamar elhullani a sereg. Hogy ezt ki fogja bánni, egyelőre bizonytalan, ám mindenkinek nagyon sietős már, a tiszték, alighogy pirkad, kivörösödve ordítóznak, egzecíroztatnak, mintha nem is arra készülnének, hogy a poklok kapuján nem bekandikáljunk, hanem egyenesen betörjünk: áldás és szerencse vezéreljen bennünket.

„PRINZ EUGEN, DER EDLE RITTER,
ZOG NACH BELLEGRAD”

Akár egy nyitott tenyéren, úgy járunk ezen az idegen földön. Már messziről látjuk, ahogy ujjai felgömbülnek, felemelkednek, hogy összemorzsoljanak bennünket. Sok mindent elkövetnénk, hogy a bőrnünket mentjük. A Savoya-vértések meg torkuk szakadtából bömbölnek, vagy csak ez a vad szél visszhangozza már éneküket? A lovaink is mintha napról napra kisebbek lennének, lábunk már majdnem a földet súrolja jártunkban. Nem is csoda, ha egyszer oly mélyen merülnek a sárba, — a talpasokról is csak úgy szakad a verejték, le-leülnek a pusztta földre, hogy kifújják magukat. És akkor reggel is a szél, újra, minden reggel, de nem szárítja a földet, mert az ugyan nem szikkad, csak az ember aszik, veszik a kóborlók örömére, mert az ittenieken ugyan nem fog semmi, kis csapatokban járnak, villog a szemük, forgatják a varkocsos fejüket, rájuk is mennének, isten bizony, ha nem kellene attól tartani, hogy szétszórna bennünket.

DUELLUMAINK HÍRÉTŐL HANGOS EURÓPA

Gyermekkorunk óta nagy hajlandóságot éreztünk arra, hogy ügyesség dolgában mások fölé kerekedjünk, s ebből igen sokszor származott kellemetlenségünk, gyakorta kellett menekülnünk, nehogy rabláncon végezzük életünket. Épp ezért, mivel nagy darab földet jártunk be, számtalanszor került sor nézeteltérésre köztünk és más emberek között — a legváratlanabb helyzetekben kényszerültünk arra, hogy gyakran ismeretlenekhez folyamodjunk olyan kéréssel, vállalják magukra ügyünk rendezésében a döntőbíró szerepét. Persze, mint idegen, nem számíthatunk pártatlanságukra, előbb-utóbb fegyverre ment a dolog, s ők balgán azt hitték, mi erre majd rémülten és meghunyászkodva futunk tovább. Hogy mennyire tévedtek, mi sem bizonyítja jobban annál, hogy hírünket az antwerpeni kikötőben is éppúgy ismerik, mint a Wawelban, hajósok, szolgák és uraik súgnak össze a hátunk megett: úgyhogy nyugodt életre már alig-alig számíthatunk a világ e tájain. Azt fontolgatjuk embereinkkel, hogy előbb-utóbb helyesebb lesz hajóra szállnunk, s hol

mostanában — ahogy beszélük — gazdagon jutalmazták a virtust, az Újvilágban keresnünk boldogulásunkat. Mert egy napon kezünk többé nem lesz oly biztos, mint ma; szemünk elvéti a célt; mozdulataink majd lassulnak, s erőnk elszáll, s a legutolsó lócsiszár keze által pusztulunk el valamelyik országút árkában.